Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 17 stycznia 2018 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Przeciwdziałanie korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu – Dyrektywa 2005/60/WE – Zakres stosowania – Artykuł 2 ust. 1 pkt 3 lit. c) i art. 3 pkt 7 lit. a) – Przedmiot działalności spółki polegający na sprzedaży spółek handlowych wpisanych do rejestru handlowego i utworzonych wyłącznie w celu sprzedaży – Sprzedaż przez zbycie udziału w uprzednio utworzonej spółce

W sprawie C-676/16

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Nejvyšší správní soud (najwyższy sąd administracyjny, Republika Czeska) postanowieniem z dnia 2 grudnia 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 27 grudnia 2016 r., w postępowaniu:

CORPORATE COMPANIES s.r.o.

przeciwko

Ministerstvo financí ČR,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), prezes izby, C.G. Fernlund, A. Arabadjiev, S. Rodin, i E. Regan, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, J. Vláčila oraz J. Pavliša, działających w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu hiszpańskiego przez A. Gavelę Llopis, działającą w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Šimerdovą oraz T. Scharfa, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: czeski.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. c) oraz art. 3 pkt 7 lit. a) dyrektywy 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (Dz.U. 2005, L 309, s. 15).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między CORPORATE COMPANIES s.r.o. (zwaną dalej „Corporate Companies") i Ministerstvo financí ČR (ministerstwem finansów, Republika Czeska) w przedmiocie wszczętej przez to ministerstwo kontroli spełniania przez Corporate Companies zobowiązań ustanowionych przez prawo krajowe transponujące dyrektywę 2005/60.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 1, 2, 5, 9, 10, 15 i 46 dyrektywy 2005/60 mają następujące brzmienie:

„(1) Masowy przepływ brudnych pieniędzy może szkodzić stabilności i wiarygodności sektora finansowego oraz stanowić zagrożenie dla jednolitego rynku, zaś terroryzm wstrząsa podstawami naszego społeczeństwa. W uzupełnieniu instrumentów prawokarnych, rezultaty mogą przynieść działania zapobiegawcze prowadzone za pośrednictwem systemu finansowego.

(2) Działania przestępców i ich wspólników podejmowane w celu ukrycia pochodzenia korzyści z przestępstwa lub przeznaczenia pieniędzy pochodzących z legalnych lub nielegalnych źródeł na cele terrorystyczne mogą stanowić poważne zagrożenie dla solidności, uczciwości i stabilności instytucji kredytowych i finansowych oraz dla zaufania do całego systemu finansowego […].

[…]

(5) Pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu odbywa się często w kontekście międzynarodowym. Środki przyjęte wyłącznie na poziomie krajowym, a nawet wspólnotowym, bez uwzględnienia koordynacji i współpracy na poziomie międzynarodowym, miałyby bardzo ograniczone skutki. Dlatego środki przyjmowane przez [Unię] w tej dziedzinie powinny być zgodne z innymi działaniami podjętymi w ramach innych gremiów międzynarodowych. Działania [Unii] powinny w szczególności nadal uwzględniać 40 zaleceń Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (zwanej dalej »FATF«), która jest wiodącym organem międzynarodowym aktywnie prowadzącym walkę z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu. W związku z tym, że w 2003 r. 40 zaleceń FATF znacząco znowelizowano i rozszerzono, niniejsza dyrektywa powinna być dostosowana do tego nowego standardu międzynarodowego.

[…]

(9) Dyrektywa [Rady] 91/308/EWG [z dnia 10 czerwca 1991 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy (Dz.U. 1991, L 166, s. 77)], mimo iż nałożyła obowiązek identyfikacji klienta, zawierała stosunkowo niewiele szczegółów dotyczących stosownych procedur. Mając na względzie kluczowe znaczenie tego aspektu zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, właściwe jest wprowadzenie, zgodnie z nowym standardem międzynarodowym, przepisów o większym stopniu szczegółowości dotyczących identyfikacji klienta i rzeczywistego beneficjenta oraz weryfikacji ich tożsamości. W tym celu niezbędna jest

dokładna definicja »rzeczywistego beneficjenta«. W przypadkach, w których indywidualni beneficjenci podmiotu prawnego lub porozumienia prawnego, takich jak fundacja lub trust, jeszcze nie zostali określeni, w związku z czym niemożliwa jest identyfikacja osoby jako rzeczywistego beneficjenta, wystarczyłaby identyfikacja kategorii osób, które mają być beneficjentami fundacji lub trustu. Wymóg ten nie powinien obejmować identyfikacji osób w obrębie tej kategorii osób.

(10) Instytucje i osoby objęte niniejszą dyrektywą powinny, zgodnie z niniejszą dyrektywą, identyfikować i weryfikować tożsamość rzeczywistego beneficjenta […].

[…]

(15) Ponieważ zacieśnienie kontroli w sektorze finansowym skłoniło osoby zajmujące się praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu do poszukiwania alternatywnych metod ukrywania pochodzenia dochodów z przestępstwa i ponieważ te metody mogą być wykorzystane do finansowania terroryzmu, należy objąć obowiązkiem zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu pośredników w zakresie ubezpieczeń na życie oraz podmioty świadczące usługi dla trustów i przedsiębiorstw.

[…]

(46) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy [stanowi] zapobieganie wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy i finansowania terroryzmu […]”.

4 Artykuł 2 ust. 1 dyrektywy 2005/60 w następujący sposób wyznacza grupę osób objętych zakresem stosowania tego przepisu:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się wobec:

1) instytucji kredytowych;

2) instytucji finansowych;

3) następujących osób prawnych lub fizycznych podczas wykonywania swych czynności zawodowych:
   a) audytorów, zewnętrznych księgowych i doradców podatkowych;
   b) notariuszy oraz prawników wykonujących wolne zawody […];

      […]
   c) podmiotów świadczących usługi na rzecz trustów lub przedsiębiorstw, nieobjętych lit. a) lub b);

   […]”.

5 Zgodnie z art. 3 owej dyrektywy:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[…]

7) »podmiot świadczący usługi na rzecz trustów i przedsiębiorstw« oznacza osobę fizyczną lub prawną, która poprzez swoją działalność świadczy osobom trzecim następujące usługi:
   a) tworzenie spółek lub innych osób prawnych;

[…]”.

Prawo czeskie

6 Ustawa nr 253/2008 w sprawie niektórych środków zwalczania legalizacji przychodów z działalności przestępczej oraz zwalczania finansowania terroryzmu, z późniejszymi zmianami (zwana dalej „ustawą o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy"), dokonała transpozycji dyrektywy 2005/60 do prawa czeskiego.

7 Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. h) pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy, który stanowi transpozycję do prawa krajowego art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. c) dyrektywy 2005/60 w związku z art. 3 pkt 7 lit. a) tej dyrektywy, „osoba podlegająca obowiązkom" oznacza do celów tej ustawy „[…] każdą osobę, która świadczy […] na rzecz innej osoby usługi polegające na tworzeniu osób prawnych".

8 Zgodnie z art. 2 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy:

„Do osób podlegających obowiązkom nie należą – z wyjątkiem osób, o których mowa w ust. 2 lit. c) i d) – osoby, których przedmiotem działalności gospodarczej nie jest wykonywanie czynności wymienionych w ust. 1".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

9 Corporate Companies jest osobą prawną z siedzibą w Pradze (Republika Czeska), której przedmiotem działalności jest sprzedaż spółek „ready-made", to znaczy spółek już wpisanych do rejestru handlowego. Corporate Companies przeprowadza sprzedaż, przekazując swym klientom swoje udziały w kapitale tych spółek.

10 Na podstawie powiadomienia z dnia 18 sierpnia 2015 r. ministerstwo finansów wszczęło kontrolę przestrzegania przez Corporate Companies zobowiązań ustanowionych w szczególności w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy.

11 Mając na uwadze, że nie była ona „osobą zobowiązaną", o której mowa w tej ustawie, Corporate Companies wniosła do Městský soud v Praze (sądu miejskiego w Pradze, Republika Czeska) skargę mającą na celu stwierdzenie niezgodności z prawem kontroli wszczętej przez ministerstwo finansów.

12 W wyroku z dnia 25 maja 2016 r. Městský soud v Praze (sąd miejski w Pradze) orzekł, że Corporate Companies podlegała art. 2 ust. 1 lit. h) pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy. W tym względzie sąd ten podkreślił, że ów przepis ma zastosowanie do osób, które w ramach swej działalności gospodarczej tworzą osoby prawne dla swych klientów, niezależnie od tego, czy odbywa się to na wniosek klienta lub czy są one tworzone w celu włączenia do puli ofert dla potencjalnych klientów. W konsekwencji Městský soud v Praze (sąd miejski w Pradze) oddalił skargę Corporate Companies.

13 Rzeczona spółka wniosła skargę kasacyjną od tego orzeczenia do sądu odsyłającego, twierdząc, że prowadzi ona działalność w zakresie tworzenia spółek dla siebie samej i na własny koszt. Twierdzi ona, że ponieważ przy tworzeniu spółek nie rozporządza mieniem należącym do innych osób, to nie może być „osobą podlegającą obowiązkom" w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. h) pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy. Ponadto nie tylko przedmiotem działalności Corporate Companies nie jest sensu stricto zakładanie spółek na rzecz jej klientów, lecz również nawet gdyby uznać, że jest ona zaangażowana w podobną działalność, spółki tej nie można byłoby uważać za „osobę podlegającą obowiązkom" w rozumieniu tej ustawy, ponieważ nie tworzy ona tych spółek handlowych w imieniu lub na rachunek klienta, z uwagi na co nie można jej stawiać zarzutu, iż działa jako „słup" na rzecz swoich klientów.

14 W tych okolicznościach Nejvyšší správní soud (najwyższy sąd administracyjny, Republika Czeska) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy zakresem zastosowania art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. c) dyrektywy 2005/60 w związku z art. 3 pkt 7 lit. a) tej dyrektywy są objęte osoby, które w ramach działalności gospodarczej sprzedają spółki handlowe wpisane już do rejestru spółek i utworzone w celu sprzedaży (tzw. spółki ready-made), a sprzedaż ta polega na zbyciu udziałów w sprzedawanej spółce zależnej?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

15 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. c) dyrektywy 2005/60 w związku z art. 3 pkt 7 lit. a) tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że przepisami tymi objęta jest osoba, taka jak rozważana w postępowaniu głównym, której działalność gospodarcza polega na sprzedaży spółek utworzonych przez nią samą, bez żadnego uprzedniego wniosku ze strony jej potencjalnych klientów, w celach sprzedania ich tym klientom, w drodze zbycia swoich udziałów w kapitale spółki będącej przedmiotem sprzedaży.

16 W niniejszym przypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że Corporate Companies tworzy osoby prawne, włącza je do swojego portfela w celu zbycia ich na rzecz potencjalnych klientów oraz, w przypadku nabycia, przekazuje kupującemu swoje udziały w kapitale sprzedawanej spółki. Utworzone w ten sposób spółki nie prowadzą żadnej działalności. Chodzi tu zatem o „puste skorupy", znajdujące się jedynie w portfelu utworzonym przez Corporate Companies, w oczekiwaniu na sprzedaż.

17 Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. c) dyrektywy 2005/60 akt ten stosuje się wobec podmiotów świadczących usługi na rzecz trustów lub przedsiębiorstw nieobjętych art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. a) lub b). Artykuł 3 pkt 7 lit. a) tej dyrektywy stanowi, że „podmiot świadczący usługi na rzecz trustów i przedsiębiorstw" oznacza osobę fizyczną lub prawną, która poprzez swoją działalność świadczy osobom trzecim usługi polegające na tworzeniu spółek lub innych osób prawnych.

18 Tak oto z samego brzmienia art. 3 pkt 7 lit. a) dyrektywy 2005/60 wynika, że obowiązkom nałożonym przez tę dyrektywę podlega każda osoba fizyczna lub prawna, której działalność polega na świadczeniu na rzecz klienta określonej usługi, a mianowicie usługi tworzenia spółek lub innych osób prawnych.

19 Tymczasem, jak podniósł rząd hiszpański w uwagach na piśmie, taka usługa jest świadczona zarówno w przypadku, gdy osoba trzecia zleca osobie fizycznej lub prawnej utworzenie spółki w swym imieniu i na własny rachunek, jak też gdy osoba trzecia nabywa spółkę, która została wcześniej utworzona przez tę osobę fizyczną lub prawną wyłącznie w celu dokonania jej sprzedaży.

20 Wbrew twierdzeniom Corporate Companies okoliczność, że taka spółka została utworzona przez tę osobę na wniosek klienta lub że osoba ta utworzyła ją w celu jej późniejszej sprzedaży na rzecz potencjalnego klienta, nie ma znaczenia dla celów stosowania tego przepisu.

21 W istocie, przede wszystkim art. 3 pkt 7 lit. a) dyrektywy 2005/60 nie czyni rozróżnienia między tymi dwoma przypadkami.

22 Następnie żaden przepis tej dyrektywy nie pozwala na stwierdzenie, że zamiarem prawodawcy Unii było wyłączenie z zakresu stosowania wspomnianego art. 3 pkt 7 lit. a) osób zaangażowanych w działalność gospodarczą taką jak działalność prowadzona przez Corporate Companies.

23 Wreszcie, wyłączenie takie nie byłoby zgodne z celem rzeczonej dyrektywy.

24 W tym względzie należy zaznaczyć, że jak wynika zarówno z tytułu, jak i z motywów tej dyrektywy, jej celem jest przeciwdziałanie korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (zob. podobnie wyrok z dnia 25 kwietnia 2013 r., Jyske Bank Gibraltar, C-212/11, EU:C:2013:270, pkt 46).

25 Jak bowiem wynika z motywów 1 i 2 owej dyrektywy, takie działania mogą mieć poważne negatywne skutki dla solidności, uczciwości, stabilności i wiarygodności sektora finansowego oraz, w ostateczności, jednolitego rynku.

26 Przepisy dyrektywy 2005/60 mają charakter wyraźnie prewencyjny w zakresie, w jakim zmierzają one do ustanowienia, zgodnie z podejściem opartym na ryzyku, szeregu środków zapobiegawczych i odstraszających mających na celu skuteczne zwalczanie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, a także zapewnienie kondycji i wiarygodności systemu finansowego. Środki te mają na celu zapobieżenie tym działaniom, a przynajmniej utrudnienie ich w możliwie największym zakresie poprzez utworzenie w tym celu barier na wszystkich etapach, które działania te mogą obejmować, w odniesieniu do osób zajmujących się praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu.

27 W tym kontekście dyrektywa 2005/60 ma na celu nałożenie na określone osoby, z uwagi na ich udział w wykonywaniu transakcji lub działalności finansowej, szeregu obowiązków, a mianowicie między innymi obowiązków w zakresie identyfikacji i weryfikacji tożsamości klienta i rzeczywistego beneficjenta, uzyskania informacji na temat celu i planowanego charakteru stosunku gospodarczego, a także obowiązku zgłaszania właściwym organom wszelkich przypadków, w których zachodzi podejrzenie prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu.

28 Tymczasem ze względu na to, że po pierwsze, spółka stanowi odpowiednią strukturę do celów zarówno prania pieniędzy, jak i finansowania terroryzmu, gdyż pozwala na ukrywanie środków otrzymanych niezgodnie z prawem, które mają zostać zalegalizowane poprzez wykorzystanie tej spółki oraz do celów finansowania terroryzmu za jej pośrednictwem, i że po drugie, identyfikacja klienta stanowi podstawowy element zapobiegania takiej działalności, jak stanowi motyw 9 dyrektywy 2005/60, wydaje się racjonalne, że prawodawca Unii poddał tworzenie takiej struktury przez osobę lub przedsiębiorstwo w imieniu osoby trzeciej kontroli przewidzianej w tej dyrektywie, ustanawiając w ten sposób pierwszą barierę, służącą zniechęceniu każdego, kto zamierzałby wykorzystać spółkę do ułatwienia działań tego rodzaju.

29 Kontrola taka okazuje się tym bardziej istotna, że utworzenie spółki samo w sobie stanowi operację, która ze swej natury wiąże się z wysokim ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu z uwagi na transakcje finansowe, jakie zwykle obejmuje ta operacja, takie jak wniesienie kapitału oraz, w stosownych przypadkach, aktywów przez osobę tworzącą spółkę. W rzeczywistości takie transakcje mogą ułatwić wprowadzanie przez tę osobę nielegalnych dochodów do systemu finansowego, w związku z czym istotne jest, aby tożsamość klienta i każdego rzeczywistego beneficjenta tej operacji były sprawdzane i w konsekwencji żeby osoby, które w ramach swojej działalności tworzą spółkę na rzecz osób trzecich, podlegały obowiązkom nałożonym przez dyrektywę 2005/60.

30 Należy podkreślić, że takie zagrożenia występują nie tylko wtedy, gdy spółka została utworzona przez daną osobę, w ramach jej działalności, na rzecz i w imieniu osoby trzeciej, lecz również wtedy, gdy, jak w niniejszym przypadku, spółka utworzona wcześniej przez daną osobę, w ramach jej działalności, jedynie w celu sprzedania jej potencjalnym klientom, zostaje rzeczywiście sprzedana klientowi w drodze przeniesienia na jego rzecz udziałów owej osoby w kapitale tej spółki.

31 Tymczasem wykładnia art. 3 pkt 7 lit. a) dyrektywy 2005/60 w sposób sugerowany przez Corporate Companies, a mianowicie taki, że osoba, której działalność gospodarcza polega na sprzedaży tego rodzaju wcześniej utworzonych spółek, nie jest objęta tym przepisem, zapewniałaby osobom

zajmujących się praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu idealne narzędzie do obchodzenia pierwszej bariery, o której ustanowienie prawodawca Unii zadbał, aby zapobiec wykorzystywaniu tych spółek do celów takich działań.

32 Brak obowiązków w zakresie zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu spoczywających na osobie takiej jak Corporate Companies, w szczególności obowiązku sprawdzenia tożsamości klienta i rzeczywistego beneficjenta, po pierwsze, sprzyjałby anonimowości rzeczywistych nabywców sprzedawanych spółek lub osób działających na ich rachunek, i po drugie, umożliwiałby ukrycie źródła i celu przesunięć majątkowych przepływających przez te spółki.

33 Innymi słowy, taka wykładnia art. 3 pkt 7 lit. a) dyrektywy 2005/60 ostatecznie wzmacniałaby skutki, którym dyrektywa 2005/60 ma na celu właśnie zapobiegać.

34 Mając na względzie powyższe rozważania, na pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, że art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. c) dyrektywy 2005/60 w związku z art. 3 pkt 7 lit. a) tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że przepisami tymi objęta jest osoba, taka jak rozważana w postępowaniu głównym, której działalność gospodarcza polega na sprzedaży spółek utworzonych przez nią samą, bez żadnego uprzedniego wniosku ze strony jej potencjalnych klientów, w celach sprzedania ich tym klientom, w drodze zbycia swoich udziałów w kapitale spółki będącej przedmiotem sprzedaży.

W przedmiocie kosztów

35 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 2 ust. 1 pkt 3 lit. c) dyrektywy 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu w związku z art. 3 pkt 7 lit. a) tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że przepisami tymi objęta jest osoba, taka jak rozważana w postępowaniu głównym, której działalność gospodarcza polega na sprzedaży spółek utworzonych przez nią samą, bez żadnego uprzedniego wniosku ze strony jej potencjalnych klientów, w celach sprzedania ich tym klientom, w drodze zbycia swoich udziałów w kapitale spółki będącej przedmiotem sprzedaży.

Podpisy